

Les repercussions de la pandèmia de COVID-19 a les facultats de Medicina de Catalunya

La situació extraordinària viscuda els darrers mesos, com a conseqüència de la pandèmia de COVID-19 i de la incertesa sobre com evolucionarà en el futur fins que se n'assoleixi el control definitiu, ha obligat a modificar profundament el funcionament de les facultats de Medicina, tant pel que fa a la formació teòrica i pràctica de l'alumnat, com a les avaluacions i els treballs pràctics, i ha tingut, doncs, conseqüències sobre l'aprenentatge de l'alumnat.

Malgrat algunes experiències limitades anteriors, les facultats de Medicina hem entrat ara de manera precipitada en el món de la docència virtual. Aquest fet, experimentat per tota la societat, no estava planificat a aquesta escala ni per les institucions universitàries ni per la majoria del professorat, el personal tècnic i els alumnes. Alhora, hi ha una gran preocupació per com pot impactar aquesta experiència en el futur dels plans docents de les facultats i, en definitiva, en l'aprenentatge de la professió mèdica. És important fer-ne una anàlisi en profunditat, que defugui certs tòpics que s'han instal·lat recentment en la societat, com ara que «la virtualitat ha vingut per quedar-se» o, en l'altre extrem, que «la presencialitat en l'ensenyament és intocable». La docència virtual i presencial no han de ser competidores entre si, sinó que han de ser complementàries.

Tot apunta cap a un futur en el qual l'ús habitual de la tecnologia experimentat aquests mesos facilitarà que algunes de les activitats docents més teòriques puguin fer servir aquestes eines, que encara han de millorar més en un futur immediat. També hi ha una opinió unànime que qualsevol d'aquests instruments no han d'impedir el manteniment i l'enfortiment de la comunicació personal, presencial i formativa entre professorat i alumnat. L'ensenyament de la Medicina moderna no es pot fer, ni s'ha de fer, seguint models d'universitat a distància.

No és encertada ni admissible la substitució radical de l'ensenyament compartit a les aules o als laboratoris per una formació a distància «fonamentalista», tal com s'està deixant sentir en alguns àmbits. Caldrà una progressiva adaptació que, si la situació de l'entorn ho permet, s'haurà de construir pas a pas sense eliminar components essencials de la formació d'un bon metge.

Formar-se en Medicina implica l'aprenentatge d'un ofici que segueix sent atractiu per als nostres joves i que no s'entén en un entorn que suposi encara més limitació o la desaparició de les pràctiques clíniques als hospitals i centres d'atenció primària, fonamentals perquè aquest aprenentatge es faci en contacte amb pacients, familiars i professionals. Pretendre extrapolar la transformació digital d'altres elements formatius (congressos mèdics, estades i cursos de formació continuada) a la formació holística necessària dels metges va en contra de demandes bàsiques que fa la nostra societat envers la professió mèdica: més empatia, millor comunicació i més proximitat amb els pacients.

En qualsevol escenari de futur, el manteniment de les pràctiques clíniques serà un dels indicadors de l'encert en les decisions que es prenguin a partir d'ara. L'experiència en la formació en el grau de Medicina ha demostrat la seva bondat i és, per tant, un element irrenunciable. Els avenços en simulació clínica constitueixen recursos fonamentals per a la formació, però ningú planteja que hagin de substituir l'aprenentatge al costat dels pacients.

La pandèmia de COVID-19 n'ha estat un bon exemple. Centenars d'alumnes de Medicina i d'Infermeria van veure suspeses sobtadament les seves pràctiques clíniques, però pocs dies després van respondre massivament i solidàriament a la demanda de voluntaris per fer de metges o infermers (els que ja eren graduats), o per fer tasques de suport (els alumnes de grau), al costat dels professionals que cada dia s'enfrontaven a la pandèmia des de tots els àmbits del nostre sistema sanitari. Un orgull i un exemple dels que volem que siguin els nostres metges i metgesses del futur. L'experiència ha estat, sens dubte, un aprenentatge valuós de l'ofici i dels seus valors més fonamentals en una situació difícil.

Els alumnes han expressat clarament i de forma unànime la seva voluntat de seguir aprenent Medicina en contacte amb la realitat assistencial del nostre país. Volen i han d'aprendre al costat dels pacients i dels professionals cada dia, assumint el mateix risc, si és el cas, i amb la mateixa protecció que qualsevol d'ells. L'alumnat de Medicina no és un problema avui en el nostre sistema sanitari, sinó una oportunitat per demà. Si avui el tractem com un problema, demà serà una oportunitat perduda.

La col·laboració entre les facultats de Medicina de Catalunya ha de permetre avançar cap a l'aprenentatge de la Medicina del futur. Els degans responsables d'aquestes facultats, públiques i privades, trebalem junts per intercanviar experiències i fem causa comuna per analitzar i preparar conjuntament el futur acadèmic. La nostra responsabilitat és mantenir la qualitat de la formació de metges en aquests temps difícils. La societat a la qual servim així ens ho demana.

Barcelona, 10 de juny de 2020

Universitat de Lleida: Dra. Anna Casanovas

Universitat de Barcelona: Dr. Antoni Trilla

Universitat Autònoma de Barcelona: Dr. Vicent Fonollosa

Universitat Rovira i Virgili: Dr. Antoni Castro

Universitat Pompeu Fabra: Dr. Joaquim Gea

Universitat de Girona: Dr. Joan San

Universitat Internacional de Catalunya: Dr. Albert Balaguer

Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya: Dr. Ramon Pujol